

Rechtsmacht en forumkeuze in het internationaal verzekeringsrecht. Nieuwe ontwikkelingen

Dr. Xandra E. Kramer*

- Gepubliceerd in het Verzekerings-Archief (VA) 2006, nr. 4, p. 110-117

Abstract: *In dit artikel wordt ingegaan op enkele nieuwe ontwikkelingen met betrekking tot de rechtsmacht en de forumkeuze in internationale verzekeringszaken. Aandacht wordt besteed aan art. 8-14 EEX-Verordening, het Peloux-arrest (HvJ EG 12 mei 2005, C-112/03) betreffende de forumkeuze en de positie van de verzekerde (derde) die het beding niet aanvaard heeft, het GIE Réunion-arrest (HvJ EG 26 mei 2005, C-77/04) inzake samenloop van verzekeringen en vrijwaring, alsmede het Haags Forumkeuzeverdrag 2005.*

Abstract: *[Jurisdiction and choice of forum in international insurance matters. Latest developments] This article deals with several recent developments concerning jurisdiction and choice of forum agreements in international insurance matters. Attention is paid to Art. 8-14 Brussels I Regulation, the Peloux ruling (ECJ 12 May 2005, C-112/03) concerning choice of forum and the position of an insured person that did not approve of it, the GIE Réunion ruling (ECJ 26 May 2005, C-77/04) relating to multiple insurance and third party proceedings, as well as the Hague Convention of Choice of Forum Agreements 2005.*

Inleiding

Het internationaal bevoegdheidsrecht kent bijzondere regels voor verzekeringszaken die ertoe strekken de verzekeringnemer, de verzekerde en de begunstigde als zwakkere partij te beschermen. Het spreekt vanzelf dat in een internationaal verzekeringsgeschil, waarbij de betrokkenen in verschillende landen woonplaats hebben of het schadebrengende feit zich in het buitenland voordoet, de vraag waar geprocedeerd kan worden belangrijker implicaties heeft dan in puur nationale gevallen. Deze zien onder meer op de kosten, het toepasselijke procesrecht en wellicht ook het toe te passen verzekeringsrecht en daarmee de uitkomst van het geschil.

De voor de praktijk belangrijkste regeling is de EEX-Verordening betreffende de bevoegdheid en erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (EEX-Vo). Voor verzekeringszaken zijn bijzondere regels opgenomen in artikel 8-14 EEX-Vo. Een van de uitgangspunten in het internationaal bevoegdheidsrecht is dat partijen de mogelijkheid hebben de bevoegde rechter aan te wijzen. Voor verzekeringszaken is in verband met bescherming van de zwakkere partij de forumkeuzebevoegdheid echter beperkt.

Op het gebied van de internationale rechtsmacht en de forumkeuze hebben zich een aantal interessante ontwikkelingen voorgedaan. In de eerste plaats heeft het Hof van Justitie in mei 2005 twee uitspraken gedaan betreffende het EEX-Verdrag, die ook relevant zijn voor de EEX-Vo. De eerste ziet op de vraag of een forumkeuzebeding tussen een verzekeringnemer en verzekeraar kan worden tegengeworpen aan de verzekerde/begunstigde die deze niet heeft goedgekeurd (*Peloux*).¹ De tweede uitspraak betreft de samenloop van verzekeringen en een vordering tot vrijwa-

---

* Universitair docent en onderzoeksfellow afdeling Internationaal Privaatrecht en Privaatrechtelijke Rechtsvergelijking Erasmus Universiteit Rotterdam.

¹ HvJ EG 12 mei 2005, zaak C-112/03, Jur. 2005, p. I-3707 (*Peloux*).

ring (*GIE Réunion*).² Verder kwam in juni 2005 na vele jaren van onderhandelingen het Haags Forumkeuzeverdrag tot stand. Deze is nog niet in werking getreden, maar zal bij inwerkingtreding in bepaalde gevallen de EEX-Vo opzij zetten. De beperking van de mogelijkheid van forumkeuze voor verzekeringsovereenkomsten in dit verdrag wijkt af van de regeling in de EEX-Vo. Hieronder zal aandacht worden besteed aan de twee arresten van het Hof van Justitie en aan de regeling van de forumkeuze bij verzekeringsovereenkomsten onder het nieuwe Haags Forumkeuzeverdrag.

De EEX-Verordening

De EEX-Vo is sinds 2001 de opvolger van het EEX-Verdrag, welke in de afgelopen decennia een belangrijke rol is gaan spelen in de rechtspraak. De EEX-Vo is op grond artikel 1 van toepassing in burgerlijke en handelszaken, met uitsluiting van familierechtelijke geschillen, faillissement, sociale zekerheid en arbitrage. Voorts moet blijken artikel 2-4 in beginsel de verweerder woonplaats hebben in een EU-lidstaat.³ Ook een verzekeraar die buiten de EU gevestigd is maar een filiaal, agentschap of enige andere vestiging in de EU heeft, wordt ingevolge artikel 9 lid 2 geacht woonplaats in de EU te hebben voor zover het gaat om geschillen betreffende de exploitatie hiervan.⁴

Als algemeen uitgangspunt geldt dat de gerechten van de lidstaat waar de verweerder woonplaats heeft bevoegd zijn (artikel 2). De EEX-Vo bevat alternatieve bevoegdheidsregels voor onder meer overeenkomsten (artikel 5 sub 1) en de onrechtmatige daad (artikel 5 sub 3). Partijen kunnen verder op grond van artikel 23 in beginsel een forumkeuze overeen komen. Voor verzekeringszaken gelden echter bijzondere regels.⁵

De bevoegdheidsregeling van artikel 8-14 EEX-Vo voor verzekeringszaken

Artikel 8-14 EEX-Vo (grotendeels gelijklopend aan artikel 7-12bis EEX-Verdrag) bevat bijzondere regels voor verzekeringszaken.⁶ Uit artikel 8 blijkt dat het om een uitputtende regeling gaat. Deze regels strekken ertoe de vanuit sociaal-economisch opzicht zwakkere partij – de wederpartij van de verzekeraar – te beschermen. Het Hof van Justitie bepaalde in *Group Josi* (2000) dat deze bevoegdheidsregels niet van toepassing zijn op herverzekeringsovereenkomsten, waarbij immers professionele partijen betrokken zijn.⁷ Daarvoor gelden dus de gewone regels voor de internatio-

² HvJ EG 26 mei 2005, zaak C-77/04, Jur. 2005, p. I-4509, NJ 2006, 514 m.nt. PV (*GIE Réunion*).

³ Artikel 4 maakt onder meer een uitzondering voor de exclusieve bevoegdheid ex artikel 22 en voor de forumkeuze van artikel 23. Indien de EEX-Vo niet van toepassing is, zal het nationale bevoegdheidsrecht (neergelegd in artikel 1-14 Rv en enkele bijzondere regelingen) toepasselijk zijn. Voorts zijn er enkele bijzondere internationale verdragen en regelingen die in beginsel voorrang hebben op de EEX-Vo, zie artikel 67 en 71.

⁴ Dit is een afwijking van de regel van artikel 4 EEX-Vo. Deze is ingegeven door het feit dat buitenlandse verzekeringsmaatschappijen alleen filialen of agentschappen in andere EU-landen kunnen vestigen als zij bepaalde aan strenge regels gebonden waarborgen kunnen geven. Zie Toelichtend rapport Jenard bij het EEX-Verdrag, aant. bij artikel 7.

⁵ Zie over de regels voor de internationale bevoegdheid toegespitst op verkeers- en verzekeringsrechtelijke aspecten X.E. Kramer, 1200 Internationaal Privaatrecht, in: J.J. van Wansem (red.), *Handboek Schaderegeling Motorrijtuigen*, onderdeel 1250 (losbl.)

⁶ Zie hierover L. Strikwerda, *Inleiding tot het Nederlandse Internationaal Privaatrecht*, Deventer: Kluwer 2005, nr. 247; P. Vlas, *Verdragen & Verordeningen, EEX-Verordening*, in: W.D.H. Asser e.a. (red.), *Burgerlijke Rechtsvordering*, Afdeling 3. Bevoegdheid in verzekeringszaken (losbl.); P. Stone, *EU Private International Law. Harmonization of Laws*, Cheltenham/Northampton: Edward Elgar 2006, p. 114-121; F. Seatzu, *Insurance in Private International Law*, Oxford/Portland Oregon: Hart publishing 2003, p. 49-69.

⁷ HvJ EG 13 juli 2000, C-412/98, Jur. 2000, p. I-5925, NJ 2003, 597 m.nt. PV (*Group Josi*).

nale bevoegdheid, inclusief de mogelijkheid tot het maken van een forumkeuze op grond van artikel 23 EEX-Vo.

Artikel 9 bepaalt dat de verzekeraar met woonplaats op het grondgebied van een lidstaat kan worden opgeroepen voor het gerecht waar hij woonplaats heeft, of voor het gerecht van de eiser voor zover dit de verzekeringnemer, verzekerde of begunstigde is,⁸ of indien het een medeverzekeraar betreft, voor het gerecht van de lidstaat waar de vordering tegen de eerste verzekeraar is ingesteld.

Op grond van artikel 10 kan de verzekeraar tevens worden opgeroepen voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan, indien het geschil een aansprakelijkheidsverzekering of een verzekering van onroerend goed betreft. Wat betreft de interpretatie van 'de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan' ligt het voor de hand om aan te sluiten bij de rechtspraak van het Hof van Justitie betreffende artikel 5 lid 3 EEX, dat een bevoegdheidsregel voor de onrechtmatige daad bevat.⁹ Terzake van een aansprakelijkheidsverzekering kan de verzekeraar ingevolge artikel 11 lid 1 ook in vrijwaring worden opgeroepen voor het gerecht waar de rechtsvordering van de getroffene tegen de verzekerde aanhangig is, voor zover de voor dit gerecht geldende wetgeving dit mogelijk maakt.

Artikel 11 lid 2 en 3 zien op de action directe en vrijwaring. Artikel 11 lid 2 bepaalt dat de artikelen 8, 9 en 10 ook van toepassing zijn op de vordering die door de getroffene rechtstreeks tegen de verzekeraar wordt ingesteld, indien een rechtstreekse vordering mogelijk is. Voor de getroffene geldt dus dezelfde gunstige bevoegdheidsregeling als voor de verzekeringnemer, de verzekerde en de begunstigde. Of de action directe mogelijk is, wordt bepaald door het op grond van de conflictregels toepasselijke recht.¹⁰ Krachtens lid 3 is, voor zover het op grond van de toepasselijke bepalingen betreffende de action directe mogelijk is om de verzekeringnemer of de verzekerde in het geding te roepen, hetzelfde gerecht ook ten opzichte van de verzekeringnemer of verzekerde bevoegd. In artikel 65 EEX-Vo wordt op deze regel voor de vordering tot vrijwaring, voeging of tussenkomst een uitzondering gemaakt voor Duitsland, Oostenrijk en Hongarije. Deze landen passen op dit punt hun interne regels toe.¹¹

Artikel 12 regelt de bevoegdheid voor het geval de verzekeraar de eiser is. Onverminderd de bevoegdheid op grond van artikel 11 lid 3 kan de verzekeraar een zaak tegen de verzekeringnemer, verzekerde of begunstigde alleen aanbrengen voor het gerecht van de plaats waar deze verzekeringnemer, verzekerde of begunstigde woonplaats heeft. Tot slot kan een reconventionele vordering van de verzekeraar – in overeenstemming met artikel 6 lid 3 EEX-Vo – worden ingesteld bij het gerecht waar de oorspronkelijke vordering aanhangig is.

De forumkeuze en beperkingen voor de internationale verzekeringsovereenkomst

Het opnemen van een forumkeuzeclausule waarin het bevoegde gerecht wordt aangewezen biedt partijen rechtszekerheid ten aanzien van het land waar de procedure zal plaatsvinden en de procesrechtelijke regels die toegepast zullen worden. Verder geeft het de mogelijkheid een voor partijen gunstig gerecht te kiezen wat betreft bijvoorbeeld het land van ligging, de expertise van het

---

⁸ Onder het EEX-Verdrag kon de verzekeraar worden opgeroepen voor het gerecht van de woonplaats van de verzekeringnemer. De EEX-Vo biedt door de verwijzing naar de woonplaats van de verzekerde en de begunstigde op dit punt dus een ruimere bescherming.

⁹ Zie Vlas (losbl.), artikel 10, aant. 1 (zie voetnoot 6). Zie voor de relevante rechtspraak in dit verband Kramer (losbl.), par. 2.5 (zie voetnoot 5).

¹⁰ Zie Vlas (losbl.), artikel 11 aant. 2 (zie voetnoot 6).

¹¹ Zie hierover Vlas (losbl.), artikel 11 aant. 1 en aant. Artikel 6 aant. 3 (zie voetnoot 6).

gerecht, de snelheid en onafhankelijkheid van het gerecht en de taal van de procesvoering.¹² Tot slot zal het gekozen gerecht op grond van zijn regels van internationaal privaatrecht het toepasselijke recht bepalen – tenzij de forumkeuze vergezeld gaat van een rechtskeuze – en dat beïnvloedt vanzelfsprekend de uitkomst van het geschil. Partijen kunnen zo een betere inschatting van kansen en kosten maken. De forumkeuze speelt een belangrijke rol in de internationale handelspraktijk.¹³

De EEX-Vo verschaft in artikel 23 een regeling voor de forumkeuze.¹⁴ Artikel 23 is toepasselijk indien één van de partijen woonplaats heeft op het grondgebied van een EU-lidstaat, en het gekozen gerecht een gerecht van een lidstaat is. Wanneer partijen een geldige forumkeuze maken, is het gekozen gerecht bij uitsluiting bevoegd, tenzij partijen uitdrukkelijk een niet-exclusieve forumkeuze hebben gemaakt. De in lid 1 neergelegde formele geldigheidsvereisten houden in dat het forumkeuzebeding ofwel a) schriftelijk moet zijn (inclusief een schriftelijk bevestigde mondelinge overeenkomst), ofwel b) in een tussen partijen gebruikelijke vorm, ofwel c) in een vorm die in de internationale handel gewoonte is en waarvan partijen op de hoogte (hadden behoren te) zijn en die in de betrokken handelsbranche doorgaans in acht wordt genomen.¹⁵ Het is niet vereist dat er een band bestaat tussen het onderwerp van het geschil en/of partijen en het gekozen gerecht.¹⁶

Het maken van een forumkeuze ex artikel 23 is op grond van artikel 13 voor verzekeringszaken alleen toegestaan in een vijftal gevallen.¹⁷ Ten eerste is een forumkeuze geldig indien deze is gemaakt na het ontstaan van het geschil. Ten tweede wanneer deze de verzekeringnemer, verzekerde of begunstigde een mogelijkheid biedt om de zaak aan te brengen bij een ander gerecht dan het in deze afdeling aangewezen gerecht. In dit geval werkt de forumkeuze ten gunste van de zwakkere partij omdat deze een extra keuzemogelijkheid heeft. In *Gerling* (1983) bepaalde het Hof van Justitie dat ook de verzekerde en begunstigde een beroep kunnen doen op de overeenkomst tot forumkeuze, zelfs al waren ze hierbij geen partij.¹⁸ Ten derde indien is gekozen voor het gerecht van de lidstaat waar zowel verzekerde als verzekeringnemer woonplaats of gewone verblijfplaats hebben ten tijde van het sluiten van de overeenkomst tot forumkeuze, zelfs indien het schadebrengende feit zich ergens anders heeft voorgedaan. Een forumkeuze in deze situatie is echter alleen geldig indien de wetgeving van die lidstaat dergelijke overeenkomsten niet ver-

---

¹² Zie hierover o.m. G.B. Born, *International Arbitration and Forum Selection Agreements. Planning, Drafting and Enforcing*, The Hague: Kluwer Law International 1999, p. 1-2; F. De Ly, *Applicable Law and Dispute Resolution Clauses: a Preliminary Report*, in: *Les grandes clauses des contrats internationaux*, 55 Séminaire de la Commission Droit et Vie des Affaires, Parijs/Brussel: Bruylant 2005, p. 186.

¹³ Uit onderzoek van de ICC (2003) bleek dat, in het geval er geen arbitrage overeen gekomen was, 49% van de deelnemende bedrijven (bijna) altijd een forumkeuzebeding in hun contracten opnemen, en 25% in meer dan de helft van de contracten. Slechts 8% van de respondenten nam (vrijwel) nooit een forumkeuze in haar contracten op. Zie ICC Survey regarding business practices on jurisdiction issues, op <www.iccwbo.org/law/jurisdiction/>. Uit dit onderzoek blijkt voorts dat 41% van de bedrijven belangrijke zakelijke besluiten wel eens liet afhangen van de onzekerheid betreffende het gerecht dat bevoegd zal zijn het geschil te beslechten of van het toepasselijke recht op de overeenkomst, zie ook het commentaar op de genoemde website 'Jurisdictional certainty is essential in international contracts'.

¹⁴ Zie hierover o.m. Strikwerda 2005, nr. 255 (zie voetnoot 6).

¹⁵ Als materiële vereisten gelden dat de forumkeuze moet zien op een bepaalde rechtsbetrekking (lid 1) en niet in strijd mag zijn met de in artikel 22 neergelegde exclusieve bevoegdheidsregels en de beschermende regels inzake verzekerings-, consumenten- en arbeidsovereenkomsten, zie artikel 23 lid 5 EEX-Vo.

¹⁶ HvJ EG 16 maart 1999, C-159/97, Jur. 1999, I-1597, NJ 2001, 116 m.nt. PV (*Castelletti/Trumpy*).

¹⁷ Zie ook de verwijzing naar de beperkingen inzake verzekeringszaken in artikel 23 lid 5 EEX-Vo.

¹⁸ HvJ EG 14 juli 1983, zaak 201/82, Jur. 1983, p. 2503, NJ 1984, 716 m.nt. JCS (*Gerling*).

biedt.¹⁹ Ten vierde indien de verzekeringnemer geen woonplaats in een lidstaat heeft en het geen verplichte verzekering of een verzekering van in een lidstaat gelegen onroerend goed betreft. In dit geval bestaat er geen nauwe band tussen de zwakkere partij en het grondgebied van de EU.²⁰

Het laatste, voor de praktijk belangrijkste, geval waarin een forumkeuze geldig is, betreft verzekeringen in de zee- en luchtvaart en verzekeringen van andere ‘grote risico’s’. In artikel 14 wordt gespecificeerd om welke risico’s het hier gaat. Dit betreft elke schade aan zeeschepen, vaste installaties in de kustwateren of in volle zee, of luchtvaartuigen die wordt veroorzaakt door gebeurtenissen in verband met het gebruik daarvan voor handelsdoeleinden, of aan goederen vervoerd met deze schepen of luchtvaartuigen, behalve schade aan bagage van passagiers. Verder valt hieronder de aansprakelijkheid, met uitzondering van die voor lichamelijk letsel van passagiers of schade aan hun bagage, voortvloeiend uit het gebruik van deze schepen, en voor deze luchtvaartuigen voor zover voor de verzekering van zulke risico’s een forumkeuze niet verboden zijn volgens het recht van de lidstaat van registratie van deze luchtvaartuigen, en schade veroorzaakt door goederen vervoerd door deze schepen of luchtvaartuigen. Ook de geldelijke verliezen in verband met de exploitatie van deze schepen of luchtvaartuigen en elk risico dat komt bij een van de hiervoor genoemde risico’s zijn hieronder begrepen. Tot slot verwijst artikel 14 EEX-Vo – in tegenstelling tot artikel 12bis EEX-Verdrag – naar alle grote risico’s zoals omschreven in Richtlijn 73/239/EEG, als gewijzigd bij Richtlijn 88/357/EEG, Richtlijn 90/618/EEG en eventuele latere wijzigingsbesluiten.²¹ De achtergrond hiervan is dat er bij deze grote risico’s vanuit wordt gegaan dat er geen sprake is van een partij die duidelijk in een zwakkere onderhandelingspositie zit, en dat daarom het opnemen van een forumkeuze in een overeenkomst acceptabel is.

Recente rechtspraak van het Hof van Justitie

Forumkeuzebeding en derde-begunstigde: Peloux

In het *Peloux*-arrest van 12 mei 2005²² staat de derdenwerking van een op grond van artikel 12 punt 3 van het EEX-Verdrag toegestane forumkeuze centraal, dat overeenkomt met het hierboven behandelde artikel 13 punt 3 EEX-Vo. Op grond hiervan is een forumkeuzebeding in verzekeringszaken geldig indien een verzekeringnemer en een verzekeraar op het tijdstip van sluiting van de overeenkomst tot forumkeuze, hun woonplaats of gewone verblijfplaats in dezelfde lidstaat hebben.

Aan deze zaak lagen de volgende feiten ten grondslag. Calland Réalisations SARL, een in Frankrijk gevestigd bedrijf, bouwt in 1990 voor Laiterie du Chatelard, eveneens een Franse vennootschap, een kaasfabriek. Deze kaasfabriek is helemaal opgetrokken uit door Peloux (ook een

---

¹⁹ Zie verder het hierna te behandelen *Peloux*-arrest (HvJ EG 12 mei 2005, zaak C-112/03, Jur. 2005, p. I-3707).

²⁰ Zie hierover *Seatzu* 2003, p. 64-65 (zie voetnoot 6).

²¹ Zie artikel 5 sub d en de bijlage bij de Eerste richtlijn schadeverzekering (73/239/EEG), zoals gewijzigd bij de Tweede Richtlijn schadeverzekering (88/357/EEG) en artikel 2 van Richtlijn 90/618/EEG. Hieronder vallen onder meer transportrisico’s zoals casco- en WA-verzekeringen, zee- en binnenvaartschepen en luchtvaartuigen, casco spoorwegmateriaal, vervoerde goederen, krediet en borgtocht en bedrijven die aan tenminste twee van de drie navolgende criteria voldoen: 1) balanstotaal van 6.2 miljoen Ecu; 2) netto-omzet van 12.8 miljoen Ecu; 3) personeelsbestand van gemiddeld 250 per boekjaar. Zie hierover Vlas (losbl.), art. 14 aant. 2 (zie voetnoot 6); Stone 2006, p. 121 (zie voetnoot 6); F.G.M. Smeele en S.M. Oude Alink, Rechtspraak. Rechtsmacht in verzekeringszaken, *AV&S* 2005, p. 181-182.

²² HvJ EG 12 mei 2005, zaak C-112/03, Jur. 2005, p. I-3707. Zie hierover ook Smeele en Oude Alink 2005, p. 183-185 (zie voetnoot 21); H. Heiss, Gerichtsstandsvereinbarungen zulasten Dritter, insbesondere in Versicherungsverträgen zu ihren Gunsten, *IPRax* 2005, p. 497-500.

Franse vennootschap) vervaardigde panelen. Het ontwerp en de productie van deze panelen vertonen echter gebreken, en de benodigde herstelwerkzaamheden worden geraamd op ongeveer 610.000 EUR. Peloux is een dochteronderneming van de Belgische vennootschap Recticel SA. Peloux is zelf verzekerd bij enkele Franse verzekeraars en via een groepsverzekering van moederbedrijf Recticel SA ook bij verschillende Belgische medeverzekeraars. De groepsverzekeringsovereenkomst bevat een forumkeuzebeding ten gunste van de woonplaats van de verzekeringnemer (Recticel), zijnde Brussel. Ingevolge artikel 12 punt 3 EEX-Verdrag (= artikel 13 punt 3 EEX-Vo) is dit een geldige forumkeuze omdat verzekeraar en verzekerde beide in België gevestigd zijn. Laiterie du Chatelard stelt in 2001 bij het Tribunal de grande instance van Bourgoin-Jallieu (Frankrijk) een vordering in terzake van de door haar geleden schade ten gevolge van de gebrekkige panelen. Zij dagvaardt naast haar wederpartij Calland en diens Franse verzekeraar, tevens Peloux en een aantal van diens verzekeraars. Peloux roept in deze procedure haar Belgische verzekeraars, die medeverzekeraars zijn in het kader van de groepsverzekeringsovereenkomst, op in vrijwaring. Deze Belgische medeverzekeraars werpen de exceptie van onbevoegdheid van het Franse gerecht op met een beroep op de forumkeuze voor de Brusselse rechter in de groepsverzekeringsovereenkomst. Het Franse gerecht verklaart zich daarop onbevoegd en verwijst naar de rechter te Brussel. Peloux gaat tegen deze bevoegdheidsbeslissing in beroep bij de Cour d'appel van Grenoble. Peloux betoogt dat een forumkeuzebeding op grond van artikel 12 punt 3 EEX-Verdrag (= artikel 13 punt 3 EEX-Vo) niet door de Belgische medeverzekeraars kan worden tegengeworpen aan een begunstigde die de verzekeringsovereenkomst waarin dat beding is opgenomen, niet uitdrukkelijk heeft aanvaard. De Cour d'appel stelt daarop de volgende vraag aan het Hof van Justitie:

„Is de verzekerde die de begunstigde is van een verzekeringsovereenkomst die is gesloten tussen een verzekeringnemer en een verzekeraar met woonplaats in dezelfde lidstaat, gebonden aan het forumkeuzebeding waarbij de gerechten van die staat worden aangewezen, wanneer hij dit beding niet zelf heeft goedgekeurd, de schade in een andere lidstaat is ontstaan, en hij in die staat ook aldaar gevestigde verzekeraars voor de rechter heeft gedaagd?”

De vraag is dus of een op grond van artikel 12 punt 3 EEX-Verdrag (= artikel 13 punt 3 EEX-Vo) toegestane keuze tussen een verzekeraar en een verzekeringnemer die in dezelfde lidstaat wonen (moederbedrijf Recticel en de Belgische medeverzekeraars) kan worden tegengeworpen aan de verzekerde die begunstigde is van die overeenkomst, die dat beding niet heeft aanvaard en in een andere staat woont dan de verzekeringnemer en verzekeraar (het in Frankrijk gevestigde Peloux).

Hierboven kwam reeds ter sprake dat het Hof van Justitie in het *Gerling*-arrest bepaalde dat artikel 12 punt 2 EEX-Verdrag (= artikel 13 punt 2 EEX-Vo), op grond waarvan een forumkeuze geldig is wanneer deze de verzekeringnemer, verzekerde of begunstigde een mogelijkheid biedt om de zaak aan te brengen bij een ander gerecht dan de in de afdeling betreffende verzekeringszaken aangewezen gerecht, ook geldt ten aanzien van een verzekerde of begunstigde die geen partij was bij de overeenkomst.²³ De verzekerde of begunstigde kan dus een beroep doen op een ten gunste van hem werkende forumkeuze. Uit de bewoordingen van artikel 12 punt 3 EEX-Verdrag en het gelijklopende artikel 13 punt 3 EEX-Vo kan niet worden afgeleid of een op grond van deze bepaling geldige forumkeuze, die ten laste van een verzekerde en begunstigde kan werken, is toegestaan. De Belgische medeverzekeraars betogen, evenals overigens de regering van het Verenigd Koninkrijk, met een beroep op de genoemde *Gerling*-uitspraak van het Hof van Justitie dat het beding ook in dit geval derdenwerking heeft. De aan de overeenkomst inhe-

---

²³ Zie hierboven in het kader van de behandeling van artikel 13 punt 3 (“*De forumkeuze en beperkingen voor de internationale verzekeringsovereenkomst*”) en voetnoot 18.

rente excepties die de verzekeraar kan tegenwerpen aan de verzekeringnemer kunnen, aldus de medeverzekeraars, ook worden tegengeworpen aan de begunstigde verzekerde, die steeds een ten behoeve van hem gesloten beding kan weigeren indien de daaraan verbonden verplichtingen hem niet schikken. Peloux kan zich dientengevolge niet verschuilen achter het feit dat hij een geheel Franse verzekerde is, aangezien hij in het kader van de groepsverzekeringsovereenkomst voor het beheer van de verzekeringsovereenkomsten en de schadegevallen geheel en rechtstreeks afhankelijk is van zijn Belgische moedervennootschap Recticel. Tot slot beroepen zij zich op het belang van de voorzienbaarheid van de rechtsbetrekkingen van partijen en stellen zij dat moet worden voorkomen dat een veelvoud van rechters bevoegd is ten aanzien van dezelfde overeenkomst. De regeringen van Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk sluiten zich hierbij aan en benadrukken het belang van de vrijelijk uitgedrukte wil van partijen en de rechtszekerheid op het gebied van verzekeringen.

Het Hof van Justitie komt echter tot een andere conclusie. Het Hof stelt centraal dat bij de uitleg van dit verdrag rekening moet worden gehouden met het systeem en de doelstellingen daarvan. De automome bevoegdheidsregeling voor verzekeringszaken is, zoals reeds vastgesteld in de aangehaalde arresten *Gerling* en *Group Josi*,²⁴ bedoeld ter bescherming van de verzekerde, die zich in de meeste gevallen geplaatst ziet voor een tevoren reeds vastgestelde overeenkomst waarover niet meer kan worden onderhandeld, en economisch gezien in de zwakste positie verkeert. Het Hof overweegt dat een op artikel 12 punt 3 EEX-Verdrag (= artikel 13 punt 3 EEX-Vo) gebaseerde forumkeuze – waarbij verzekerde en verzekeraar woonplaats in dezelfde lidstaat hebben – dan ook alleen aan een begunstigde verzekerde kan worden tegengeworpen indien deze geen afbreuk doet aan de doelstelling van bescherming van de zwakkere partij. Zoals de advocaat-generaal in zijn conclusie opmerkt, zou de tegenwerpbaarheid van een dergelijk beding ernstige gevolgen hebben voor een begunstigde verzekerde die woonplaats in een andere lidstaat heeft en het beding niet heeft aanvaard. Een dergelijke uitlegging druist in tegen de doelstelling van bescherming van degene die economisch gezien in de zwakste positie verkeert. Het Hof wijst er tot slot nog op dat de EEX-Vo in artikel 9 lid 1 sub b aan de verzekerde en begunstigde, in tegenstelling tot onder het EEX-Verdrag (artikel 8 eerste alinea punt 2), uitdrukkelijk de mogelijkheid biedt om naar het gerecht van hun eigen woonplaats te gaan.²⁵ Ook hieruit kan de bedoeling om ook de verzekerde en begunstigde zoveel mogelijk bescherming te geven worden afgeleid. Op grond hiervan komt het Hof tot de conclusie dat een conform artikel 12 punt 3 EEX-Verdrag (= artikel 13 punt 3 EEX-Vo) overeengekomen forumkeuzebeding niet kan worden tegengeworpen aan de verzekerde die de begunstigde is van de betrokken overeenkomst, die dat beding niet uitdrukkelijk heeft aanvaard en die zijn woonplaats heeft in een andere lidstaat dan de verzekeringnemer en de verzekeraar.

Naar mijn mening is de conclusie van het Hof op zich juist en in overeenstemming met de doelstellingen van de bevoegdheidsregeling in verzekeringszaken en eerdere rechtspraak. Daar waar bescherming van de zwakkere partij centraal staat, kan derdenwerking van een forumkeuze die deze bescherming ondermijnt niet worden aanvaard. Wel jammer is dat het Hof geen enkele aandacht besteed aan de door de Belgische medeverzekeraars en de regeringen van Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk aangevoerde argumenten.²⁶ In de literatuur is opgemerkt dat deze uitspraak ertoe kan leiden dat steeds meer verzekeraars zich zullen wenden tot arbitrage in plaats van tot de overheidsrechter.²⁷ Hierbij lijkt er echter aan voorbij te worden gegaan dat onder de

---

²⁴ Zie voetnoot 18 en 7.

²⁵ Zie over deze ruimere bescherming van de verzekerde en begunstigde hierboven (“*De bevoegdheidsregeling van artikel 8-14 EEX-Vo voor verzekeringszaken*”) en voetnoot 8.

²⁶ Zie hierover ook kritisch Smeele en Oude Alink 2005, p. 184-185 (zie voetnoot 21).

²⁷ Smeele en Oude Alink 2005, p. 185 (zie voetnoot 21).

EEX-Vo de mogelijkheid tot het doen van een forumkeuze door de verwijzing naar de grote risico's als bedoeld in artikel 14 punt 5 flink is uitgebreid.²⁸ In al deze gevallen bestaat er een volledige vrijheid tot het aanwijzen van de bevoegde rechter. Een geval als dit, waarbij grote, internationaal opererende bedrijven betrokken waren, zou dan ook onder de regeling van artikel 23 EEX-Vo vallen. Dit maakt de uitkomst in het licht van de op het moment van de uitspraak al ruim 4 jaar in werking getreden EEX-Vo voor dit concrete geval wellicht onwenselijk, maar daarmee wat betreft de interpretatie van artikel 12 punt 3 EEX-Verdrag en het eensluidende artikel 13 punt 3 EEX-Vo niet minder juist.

Samenloop van verzekering en vrijwaring: GIE Réunion

In het arrest *GIE Réunion* van 26 mei 2005²⁹ gaat het om de vraag of een vordering tot vrijwaring, voeging of tussenkomst tussen verzekeraars, gebaseerd op samenloop van verzekeringen of medeverzekering, moet worden aangemerkt als een verzekeringszaak in de zin van artikel 7-12bis EEX-Verdrag (= artikel 8-14 EEX-Vo).

Tijdens een hagelstorm in 1990 raken nieuwe auto's die op een parkeerterrein geparkeerd staan beschadigd. Deze auto's zijn in bewaring genomen door Soptrans, een in Frankrijk gevestigde vennootschap. Soptrans is hiervoor verzekerd bij enkele in Frankrijk gevestigde verzekeraars, waaronder GIE Réunion européenne. Een aantal van de beschadigde voertuigen zijn eigendom van GME en zijn verzekerd bij de in Spanje gevestigde verzekeraar Zurich. In een in Spanje gevoerde procedure tussen Soptrans en GME wordt een schikking getroffen, op grond waarvan Soptrans een bedrag van 120 miljoen ESP aan GME moet betalen. Soptrans stelt op haar beurt een vordering in tegen haar Franse verzekeraars bij het Franse Tribunal de grande instance ter vergoeding van de door haar aan GME te betalen schadevergoeding. De Franse verzekeraars roepen Zurich, de Spaanse verzekeraar van GME, in vrijwaring op.³⁰ Volgens Zurich is in deze niet de Franse, maar de Spaanse rechter bevoegd, als plaats van haar maatschappelijke zetel. Het Franse Tribunal de grande instance verklaart zich echter bevoegd op grond van artikel 6 sub 2 EEX-Verdrag, dat evenals artikel 6 sub 2 EEX-Vo ten aanzien van een vordering tot vrijwaring het gericht waar de oorspronkelijke vordering aanhangig is bevoegd verklaard. Zurich gaat in hoger beroep en de Cour d'appel verlaart de Franse rechter ongevoegd op grond van de beschermingsbepalingen van artikel 7-12bis EEX-Verdrag (= artikel 8-14 EEX-Vo), die het gerecht van Spanje bevoegd verklaren. In cassatie stelt de Cour de cassation twee vragen:

„1) Valt een vordering tot vrijwaring of tot voeging of tussenkomst tussen verzekeraars, die niet is gebaseerd op een herverzekeringsovereenkomst maar op samenloop van verzekeringen of medeverzekering, als betrekking hebbend op verzekeringszaken, onder de bepalingen van afdeling 3 van titel II van het [Executieverdrag]?

2) Is artikel 6, punt 2, van toepassing voor het bepalen van de bevoegde rechter in geval van een vordering tot vrijwaring of tot voeging of tussenkomst tussen verzekeraars, en zo ja, is voor de toepassing ervan samenhang tussen de verschillende vorderingen in de zin van artikel 22 [Executieverdrag] vereist, of in ieder geval bewijs van een voldoende band tussen deze vorderingen waaruit blijkt dat geen sprake is van onttrekking aan de bevoegde rechter?”

²⁸ Zie ook Heiss 2005, p. 499-500 (zie voetnoot 22).

²⁹ HvJ EG 26 mei 2005, zaak C-77/04, Jur. 2005, p. I-4509 NJ 2006, 514 m.nt. PV (*GIE Réunion*). Zie hierover ook Smeele en Oude Alink 2005, p. 182-183 (zie voetnoot 21); T. Růfner, *Das Verhältnis der Gewährleistungs- oder Interventionsklage (Art. 6 Nr. 2 EuGVVO/EuGVÜ) zum Hauptprozess*, *IPRax* 2005, p. 500-503.

³⁰ Ingevolge artikel L.121-4 van de Franse Code des assurances moet bij een samenloop van verzekeringen een evenredige verdeling tussen de diverse verzekeraars van de te betalen schadevergoeding plaatsvinden.

Het Hof herhaalt de overwegingen uit de hierboven aangehaalde arresten *Gerling*, *Group Josi* en *Peloux* dat de bepalingen voor verzekeringszaken strekken tot bescherming van de verzekerde, die zich in de meeste gevallen geplaagd ziet voor een tevoren reeds vastgestelde overeenkomst waarover niet meer kan worden onderhandeld, en economisch gezien in de zwakste positie verkeert. Dit impliceert dat de bijzondere bevoegdheidsregels niet mogen worden uitgebreid tot personen die deze bescherming niet nodig hebben. In casu gaat om betrekkingen tussen beroeps mensen uit de verzekeringssector, die geen van allen kunnen worden geacht in een zwakkere positie te verkeren dan de andere. Bij de opstelling van de bepalingen voor verzekeringszaken is ervan uit gegaan dat deze slechts van toepassing zijn op betrekkingen die worden gekenmerkt door een gebrek aan evenwicht tussen de betrokken partijen. Het Hof komt op grond hiervan tot de conclusie dat een op samenloop gebaseerde vordering tot vrijwaring tussen verzekeraars niet onder de beschermende bepalingen voor verzekeringszaken valt. Op de tweede vraag antwoordt het Hof dat artikel 6 sub 2 EEX-Verdrag (eveneens 6 sub 2 EEX-Vo) van toepassing is op een op samenloop van verzekeringen gebaseerde vordering tot vrijwaring, voorzover tussen de oorspronkelijke vordering en de vordering tot vrijwaring een band bestaat die de conclusie wettigt dat – zoals artikel 6 sub 2 vereist – geen sprake is van onttrekking aan de bevoegde rechter. Het Hof overweegt hiertoe dat de nationale rechter bij wie de oorspronkelijke vordering aanhangig is, moet nagaan dat de vordering tot vrijwaring niet enkel is ingesteld om de verweerder van de bevoegde rechter af te trekken. In casu is hiervan geen sprake omdat er een wezenlijk verband bestaat tussen een vordering tegen een verzekeraar ter vergoeding van de schade voortvloeiend uit een door hem gedekte gebeurtenis, en de procedure waarin deze verzekeraar een bijdrage vordert van een andere verzekeraar die geacht wordt dezelfde gebeurtenis te dekken. De uitkomst is dus dat de Franse rechter in casu wel bevoegd is.

Deze uitspraak is helder en in overeenstemming met de eerdere uitspraak *Group Josi*, waarin de herverzekeringsovereenkomst buiten het toepassingsgebied van de beschermende bepalingen voor verzekeringszaken werd geplaatst. Zowel in het geval van herverzekering, als in het onderhavige geval van vrijwaring tussen verzekeraars, is er geen behoefte aan bijzondere bescherming en volstaan de gewone bevoegdheidsbepalingen. Dit betekent verder dat er een volledige vrijheid is om een forumkeuzebeding op de voet van artikel 23 EEX-Vo overeen te komen.

Het Haags Forumkeuzeverdrag van 2005

Totstandkoming en doelstelling

Op de EEX-Vo en een enkel bijzonder verdrag na, bestaan er geen multilaterale regelingen die de internationale bevoegdheid, en in het bijzonder de forumkeuze, en de erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen reguleren. In de praktijk levert dit problemen op en het maakt de gang naar de rechter niet erg aantrekkelijk. Begin jaren negentig werd daarom op initiatief van de Verenigde Staten onder auspiciën van de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht begonnen aan het werk voor een wereldwijd executieverdrag. Naast een regeling van de tenuitvoerlegging van beslissingen, diende het eveneens bevoegdheidsregels te bevatten. In 1999 werd een uitgebreid voorstel gepubliceerd, dat echter op ernstige kritiek stuitte van de Verenigde Staten en een aantal andere landen, met name omdat het teveel op Europese leest geschoeid zou zijn.³¹

---

³¹ Zie op <www.hcch.net> onder “preliminary documents” bij dit verdrag. Zie over de totstandkoming o.m. S.P. Baumgartner, *The proposed Hague Convention on jurisdiction and foreign judgments*, Tübingen: Mohr Siebeck

Daarop is besloten het verdrag te beperken tot de exclusieve forumkeuze voor B2B zaken, waarover wel consensus bestond. De definitieve versie van het Haags Forumkeuzeverdrag (af te korten als HFV) werd vastgesteld op 30 juni 2005. Op dit moment is nog geen enkel land partij geworden bij het verdrag en de vraag is wie de eerste stap zal zetten.³²

Het verdrag heeft tot doel de effectiviteit van exclusieve forumkeuzes zoveel mogelijk te waarborgen. In het voorlopig toelichtend rapport wordt de hoop uitgesproken dat dit verdrag voor forumkeuzes dezelfde betekenis kan verwerven als het Verdrag van New York heeft voor arbitrageclausules.³³ Het verdrag bevat een regeling voor de geldigheid van de exclusieve forumkeuze (artikel 3), geeft aan wat de gevolgen zijn van een geldige forumkeuze (artikel 5 en 6) en regelt de erkenning en tenuitvoerlegging van door het exclusief gekozen gerecht gegeven beslissingen (artikel 8-15).

Betekenis voor verzekeringszaken en verhouding tot de EEX-Vo

Artikel 1 lid 1 HFV bepaalt dat het verdrag van toepassing is in internationale burgerlijke of handelszaken waarin een exclusieve forumkeuze overeengekomen is.³⁴ In artikel 2 HFV worden in totaal negentien uitzonderingen gemaakt op het toepassingsgebied en deze is daarmee aanzienlijk beperkter dan dat van de EEX-Vo. Naast de ook van de EEX-Vo bekende uitzonderingen inzake het personen- en familierecht, faillissement en arbitrage, zijn onder meer uitgezonderd consumenten- en arbeidsovereenkomsten, vervoersovereenkomsten en maritieme claims, mededingingszaken, aansprakelijkheid voor nucleaire schade, personen- en zaakschade voortvloeiende uit onrechtmatige daad alsmede inbreukzaken, voorzover die niet op auteursrecht en aanverwante rechten zien en voorzover deze niet een contractuele basis hebben. Met betrekking tot het verzekeringszaken is van belang dat alleen voorzover de overeenkomst als consumentenovereenkomst kan worden gekwalificeerd, deze buiten het toepassingsgebied van het verdrag valt. De consumentenovereenkomst wordt in artikel 2 lid 1 HFV omschreven als een overeenkomst waarbij een natuurlijk persoon partij is die primair handelt voor persoonlijke doeleinden, familie of huishouden. Voor het overige vallen verzekeringszaken onder het regime van het verdrag en daarmee zijn de mogelijkheden voor een forumkeuze onder het verdrag dus ruimer dan onder de EEX-Vo.

Dit roept de vraag op wanneer het HFV en wanneer de EEX-Vo toepasselijk is. De verhouding tussen deze twee is geregeld in artikel 26 lid 6. Het lastig te lezen lid 6, sub a betreffende de bevoegdheidsregeling komt op het volgende neer. Indien beide partijen woonachtig zijn in de EU en

---

2003; J.J. Barceló III en Kevin M. Clermont, *A global law of jurisdiction and judgments: lessons from The Hague*, Den Haag/Londen/New York: Kluwer Law International 2002.

³² Ook het Verdrag van New York was in het begin niet erg in trek, dus wellicht heeft het gewoon wat tijd nodig. De wat problematische totstandkoming en het compromiskarakter lijken ook tegen het verdrag te spreken. Zie over dit verdrag: X.E. Kramer, Het nieuwe Haags Forumkeuzeverdrag. Een welkom compromis met vallen en opstaan, *NIPR* 2006, p. 109-118; P. Vlas, The Hague Convention on Choice of Court Agreements in Dutch Perspective, in: P. van der Grinten, T. Heukels (ed.), *Crossing Borders: essays in European and Private international law, nationality law and islamic law in honour of Frans van der Velden*, Deventer: Kluwer 2006, p. 85-97.

³³ Prel. Doc. No 26 of December 2004 - Draft report on the preliminary draft Convention on exclusive choice of court agreements, drawn up by Trevor C. Hartley and Masato Dogauchi, *Prel. Doc. No 26*, December 2004 (verder te noemen: Rapport Hartley/Dogauchi).

³⁴ Zie artikel 1 lid 2 en 3 voor het internationaliteitsvereiste. Wat betreft de toepassing van de bevoegdheidsregels (hoofdstuk II) is een zaak internationaal, tenzij partijen woonplaats hebben in dezelfde verdragssluitende staat en de rechtsbetrekking tussen partijen en alle andere elementen van het geschil, op de locatie van het gekozen gerecht na, alleen met die staat verbonden zijn. Voor de toepassing van de regels van erkenning en tenuitvoerlegging (hoofdstuk III) is een zaak internationaal wanneer de erkenning en tenuitvoerlegging in een andere verdragstaat wordt gevraagd.

een EU-gerecht gekozen is, blijft artikel 23 EEX-Vo gewoon toepasselijk. Hetzelfde geldt wanneer slechts één van de partijen in de EU woont, en de andere partij in een land woont die geen partij is bij het verdrag. Wanneer evenwel de andere partij in een land woont die wel partij is bij het verdrag, dan is niet langer artikel EEX-Vo, maar de regeling van het verdrag toepasselijk.³⁵ Voor de erkenning en tenuitvoerlegging verandert er niets, zoals uit artikel 26 lid 6 sub b HFV blijkt. Tussen EU-lidstaten blijft gewoon de EEX-Vo van toepassing, zelfs wanneer wat betreft de bevoegdheid wel het verdrag toepasselijk is. Wanneer beide staten (waarvan er tenminste een niet EU-lidstaat is) partij zijn bij het verdrag, is het verdrag toepasselijk.

De regeling van de forumkeuze

Artikel 3 sub a HFV bepaalt dat een exclusief forumkeuzebeding een overeenkomst gesloten tussen twee of meer partijen is, die voldoet aan de vormvoorschriften van sub c en waarin met uitsluiting van andere gerechten de gerechten of een of meerdere specifieke gerechten van een verdragssluitende staat worden aangewezen, met als doel geschillen die zijn ontstaan of kunnen ontstaan ten aanzien van een bepaalde rechtsbetrekking te beslechten. Op grond van artikel 3 sub c dient de exclusieve forumkeuze tot stand te zijn gekomen bij een schriftelijke overeenkomst of een schriftelijk bevestigde overeenkomst, of door ieder ander communicatiemiddel waarbij informatie duurzaam wordt vastgelegd, zoals e-mail en fax.³⁶ De onder artikel 23 EEX-Vo toegelaten vormen, waarbij verwezen wordt naar gewoonten tussen partijen en handelsgebruiken, kent het verdrag niet. Deze striktere bepaling is bedoeld om onduidelijkheid en interpretatieproblemen te vermijden waartoe de wel onder de EEX-Vo toegestane vormen aanleiding geven.³⁷

Het exclusief gekozen gerecht dient zich op grond van artikel 5 lid 1 HFV bevoegd te verklaren, tenzij de overeenkomst ongeldig is op grond van het recht van de desbetreffende staat.³⁸ Artikel 6 HFV richt zich tot alle overige, niet-gekozen gerechten en bepaalt dat indien zij worden aangezocht ze de zaak moeten opschorten of zich onbevoegd dienen te verklaren, behalve in het geval dat de forumkeuze ongeldig is, partijen onbekwaam waren tot het maken van een forumkeuze, kennelijk onrecht, overmacht of wanneer het gekozen gerecht heeft besloten de zaak niet te behandelen.

Op grond van artikel 8 moet een beslissing gegeven door het gekozen gerecht van een verdragssluitende staat in een andere verdragssluitende staat worden erkend en ten uitvoer gelegd. Erkenning en tenuitvoerlegging mogen alleen worden geweigerd op de in het verdrag neergelegde gronden (artikel 9). Deze zien op de ongeldigheid van de forumkeuze, de onbekwaamheid van partijen, de oproeping van de verweerder, fraude, strijd met de openbare orde en onverenigbaarheid met een bestaande beslissing. Voor verzekeringsgerelateerde geschillen is interessant dat een apart artikel is gewijd aan de in Common Law landen voorkomende zogeheten “exemplary or punitive damages”. Artikel 11 bepaalt dat erkenning en tenuitvoerlegging mag worden geweigerd

---

³⁵ Zie hierover uitgebreid Kramer 2006, p. 116-118 (zie voetnoot 32). In tegenstelling tot artikel 23 EEX-Vo vereist (artikel 3) HFV niet dat één van de partijen woonachtig is in een verdragssluitende staat. Wel moet het gekozen gerecht het gerecht van een HFV-staat zijn.

³⁶ Rapport Dogauchi/Hartley, nr. 78.

³⁷ Zie o.m. HvJ EG 16 maart 1999, C-159/97, Jur. 1999, I-1597, NJ 2001, 116 m.nt. PV (*Castelletti/Trumpy*). Wanneer de forumkeuze niet formeel geldig is, betekent dit dat het verdrag in zijn geheel niet toepasselijk is. Het gerecht zal dan ofwel (in een EU-geval) bekijken of artikel 23 EEX-Vo toepasselijk is, ofwel zijn eigen bevoegdheidsregels – inclusief die betreffende de forumkeuze – toepassen.

³⁸ Zie rapport Dogauchi/Hartley, nr. 92 en 93. Het gaat hier vooral om onbekwaamheid, dwaling en bedrog. Ook in geval van litispendingie dient hij de zaak te behandelen, zie artikel 5 lid 2 en rapport Dogauchi/Hartley, nr. 100.

als, en voorzover de beslissing in exemplary of punitive damages voorziet, die niet het daadwerkelijke verlies of de schade vergoeden. De aangezochte staat moet hierbij nagaan in hoeverre de toegewezen schadevergoeding bedoeld is om kosten in verband met de procedure in de staat van herkomst te dekken. Deze bepaling is opgenomen omdat in veel landen een grote weerstand bestaat tegen, vooral in de Verenigde Staten toegekende, zeer hoge schadevergoedingen, welke ook door verzekeraars wordt gevreesd.³⁹

Slotbeschouwing

Ook in het internationaal verzekeringsrecht staat de bescherming van de verzekeringnemer, verzekerde en begunstigde centraal. Om te voorkomen dat de zwakkere partij in een internationaal geschil de verzekeringsmaatschappij moet dagvaarden in het buitenland, of zelf in het buitenland kan worden gedaagvaard (bijvoorbeeld daar waar het schadebrengende feit zich voordoet), geeft de EEX-Vo in artikel 8-14 een exclusieve regeling voor verzekeringszaken. Naast een primaire bevoegdheid voor het gerecht van het land waar de verzekeringnemer, verzekerde of begunstigde woont, is de mogelijkheid van de in het internationaal overeenkomstenrecht aanvaarde forumkeuze – in de EEX-Vo geregeld in artikel 23 – beperkt.

In zijn recente uitspraak *GIE Réunion* bakent het Hof van Justitie deze regeling nader af. Nadat het Hof al eerder had bepaald dat de bijzondere regeling niet op herverzekeringsovereenkomsten toepasselijk is, concludeerde het dat deze regeling zich evenmin uitstrekt over een vrijwaringsovereenkomst tussen verzekeraars. Duidelijk is hiermee dat in iedere zaak tussen professionals in de verzekeringsbranche niet de bijzondere bevoegdheidsregels, maar de algemene regels van de EEX-Vo gelden. In de zaak *Peloux* bepaalde het Hof verder dat de uitzondering op de beperking van de forumkeuze in artikel 12 punt 3 EEX-Verdrag (= 13 punt 3 EEX-Vo) niet geldt indien de begunstigde verzekerde geen woonplaats of gewone verblijfplaats heeft in het land van de verzekeringnemer en verzekeraar. De begunstigde verkrijgt hiermee dezelfde rechten als de verzekeringnemer, zoals dat ook met betrekking tot artikel 9 EEX-Vo het geval is. Met de onderhavige casus was overigens iets vreemds aan de hand, omdat de forumkeuzebevoegdheid in geval van grote risico's onder de EEX-Vo ten opzichte van het EEX-Verdrag is verruimd (zie artikel 14 punt 5), en ook dit geval zou bestrijken. Onder de EEX-Vo zou de forumkeuze dus wel geldig zijn, zij het op grond van een andere bepaling. Wanneer het Haags Forumkeuzeverdrag van 2005 in werking treedt zal, in het geval deze in de plaats treedt van de EEX-Vo, de forumkeuzebevoegdheid ruimer worden, en alleen zijn uitgesloten wanneer het gaat om consumentenovereenkomst.

Wat betreft het toepasselijke recht op de internationale verzekeringsovereenkomst zijn op dit moment geen concrete ontwikkelingen te melden, maar wellicht dat er toch iets gaat veranderen. In 2005 werd het voorstel voor de Rome I-Vo betreffende het toepasselijke recht op internationale overeenkomsten, welke het EVO zal vervangen, gepubliceerd.⁴⁰ In het hieraan voorafgaande groenboek is aan de orde geweest of de Rome I-Vo ook een bijzondere regeling voor de verzekeringsovereenkomst zou moeten bevatten.⁴¹ Op grond van het EVO geldt dat ingevolge artikel 1 de verzekeringsovereenkomst is uitgesloten wanneer het risico op EU-grondgebied ligt, en dient het recht te worden bepaald aan de hand van nationale IPR-wetgeving (in Nederland de Wet con-

³⁹ Rapport Dogauchi/Hartley, nr. 199. In dit geval is partiële tenuitvoerlegging ex artikel 15 aangewezen.

⁴⁰ Voorstel voor een verordening inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (Rome I), 15 december 2005, COM(2005) 650 def.

⁴¹ Groenboek over de omzetting van het verdrag van Rome van 1980 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst in een communautair instrument, alsmede over de modernisering ervan, 14 januari 2003, COM(2002) 654 def., p. 24-26.

flictenrecht schadeverzekering en de Wet conflictenrecht levensverzekering) die geënt is op enkele Richtlijnen.⁴² In het geval het risico buiten de EU gelegen is, zijn ofwel artikel 3 en 4 EVO van toepassing (algemene regeling) ofwel artikel 5 (consumentenovereenkomst). Helaas bevat het voorstel Rome I-Vo geen aparte regeling voor de verzekeringsovereenkomst, waardoor het verwijzingsstelsel versnipperd en gecompliceerd blijft.⁴³ Het laatste woord is hierover echter nog niet gesproken. De Raad heeft tijdens de onderhandelingen over dit voorstel aangegeven dat nader onderzocht moet worden of het opnemen van een speciale regel voor de verzekeringsovereenkomst wenselijk is.⁴⁴ Dit zou in ieder geval bijdragen aan het overzichtelijker maken van de bestaande regels. Hierover later wellicht meer.

---

⁴² Zie hierover ook X.E. Kramer Verzekering en internationaal-privaatrechtelijke aspecten in Europees perspectief, VA 2004, p. 109-113.

⁴³ Zie ook C.A. Joustra, Het voorstel voor een Rome-I-Verordening: een nieuwe kans voor het ipr voor verzekeringsovereenkomsten...?, *NTHR* 2006, p. 130-137.

⁴⁴ Zie Raad van de Europese Unie 12 oktober 2006, no 13853/06, JUSTCIV 224, CODEC 1085, waar in artikel 5a ter verder onderzoek een bepaling voor de verzekeringsovereenkomst is opgenomen.